

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับบุคคล ปัจจัยด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่น ปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต. กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่วมคิด ด้านร่วมตัดสินใจ ด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ และด้านร่วมติดตามและประเมินผล รวมทั้งปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้การมีประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินโครงการพัฒนาตำบล ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นการศึกษาไปที่ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน รวมทั้งศึกษาถึงปัญหา และอุปสรรคที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลได้ อีกทั้งข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มพูนบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน

ดังนั้นเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา จึงใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 397 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่ได้กำหนดกรอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาแล้วนำข้อมูลมาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ และนำมาหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยได้ผลสรุปดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยระดับบุคคล ปัจจัยด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และปัจจัยด้านการเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่น

ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 64.2 มีอายุระหว่าง 40-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.9 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 33.2 รายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.1 มีสมาชิกในครอบครัวไม่เกิน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 53.9 อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลา 11 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 73.8 และไม่ดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นหรือไม่เคยดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 85.1

2. ทศนคติของประชาชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต.

ในเชิงบวกกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเห็นด้วยมากที่สุดต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต. ในระดับสูงสุด คือ การมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมา คือการจัดตั้ง อบต. ทำให้ประชาชนในตำบลและหมู่บ้านได้รับประโยชน์ และมีความเห็นว่า การจัดตั้ง อบต. ทำให้การวางแผนพัฒนาตำบลและหมู่บ้านมีความรวดเร็วและตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 21.2 และ 19.9 ตามลำดับ แต่ในเชิงลบกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเห็นด้วยน้อยที่สุดในระดับสูงสุด คือการบริหารงานของ อบต. ใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยใช้เสียงข้างมากชี้ขาดทำนองพวกมากลากไป มากกว่าการใช้เหตุผลตัดสินชี้ขาด คิดเป็นร้อยละ 15.1 รองลงมา คือ คณะกรรมการบริหาร อบต. ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น และสมาชิกสภา อบต. ส่วนใหญ่มักจะมุ่งเข้ามาเพื่อแสวงหาประโยชน์จากการบริหาร อบต. มากกว่าเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 14.6 และ 12.8 ตามลำดับ เมื่อมองในภาพรวม พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติปานกลางต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต. มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.5 รองลงมาคือ มีทัศนคติเชิงบวก และมีทัศนคติเชิงลบ คิดเป็นร้อยละ 28.7 และ 0.8 ตามลำดับ ถือว่าประชาชนส่วนใหญ่เริ่มมีทัศนคติที่ดีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต. ทั้งนี้เนื่องมาจากในปัจจุบันทางภาครัฐบาลได้ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปกครองตนเอง อีกทั้งยังโอนอำนาจในการปกครองท้องถิ่นให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีโอกาสที่จะปกครองท้องถิ่นของตนเองอย่างเต็มที่

3. รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วม

3.1. การมีส่วนร่วมด้านร่วมคิด พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการมีส่วนร่วมด้วยการพูดคุยปรึกษาหารือกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการจัดทำโครงการพัฒนาตำบล ในระดับสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 6.5 รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมเสนอปัญหาความเดือดร้อนของตนเองหรือของชุมชนต่อผู้บริหารท้องถิ่นและประชาคมตำบล คิดเป็นร้อยละ 6.3 สำหรับการมีส่วนร่วมเสนอโครงการที่เป็น

ประโยชน์หรือแก้ปัญหาของชุมชน และร่วมคิดแนะนำเพื่อนบ้านให้มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา ตำบล ในระดับที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 6.0 ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างจำนวนกึ่งหนึ่งมีส่วนร่วมด้าน ร่วมคิดในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.9 รองลงมามีส่วนร่วมในระดับสูง และในระดับต่ำ คิด เป็นร้อยละ 28.0 และ 20.2 ตามลำดับ

3.2. การมีส่วนร่วมด้านร่วมตัดสินใจ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการมีส่วนร่วม ด้วยการร่วมพิจารณาตัดสินใจกับประชาคมตำบลเพื่อจัดทำสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน เช่น ซ่อมท่อ สร้างถนน คูคลองในระดับสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.0 รองลงมาคือ การมีส่วนร่วม สนับสนุนโครงการพัฒนาตำบลที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น และการร่วมประชุมพิจารณาตัดสินใจใน การวางแผนโครงการพัฒนาตำบล คิดเป็นร้อยละ 5.5 และ 5.0 ตามลำดับ ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวนกึ่งหนึ่งมีส่วนร่วมด้านร่วมตัดสินใจในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 49.9 รองลงมามีส่วนร่วม ในระดับต่ำ และในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 28.0 และ 22.2 ตามลำดับ

3.3. การมีส่วนร่วมด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบ การร่วมประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆในการดำเนินโครงการพัฒนาตำบล และ การมีส่วนร่วมด้วยการชักชวนเพื่อนบ้านให้ร่วมกิจกรรมในการดำเนินโครงการพัฒนาตำบลสูงที่สุด ในระดับที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 5.5 รองลงมาคือ การร่วมปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาตำบล และการร่วมประชุมชี้แจงฝึกอบรมในการปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาตำบล คิดเป็นร้อยละ 4.0 และ 3.0 ตามลำดับ ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 61.5 รองลงมามีส่วนร่วมในระดับสูง และในระดับต่ำ คิดเป็น ร้อยละ 21.9 และ 16.6 ตามลำดับ

3.4. การมีส่วนร่วมด้านร่วมติดตามและประเมินผล พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบ การมีส่วนร่วมด้วยการร่วมดูแลรักษาสาธารณสมบัติที่ประชาชนร่วมกันสร้างขึ้นในระดับสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.3 รองลงมาคือ การร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ และการร่วมติดตาม สังเกตการทำงานของผู้รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 4.3 และ 3.8 ตามลำดับ ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวนมากที่สุดมีส่วนร่วมด้านร่วมติดตามและประเมินผลในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.7 รองลงมามีส่วนร่วมในระดับสูง และในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 24.7 และ 19.6 ตามลำดับ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับบุคคล (เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ขนาดของครอบครัว) ปัจจัยด้านระยะเวลา ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่น และปัจจัยด้านทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต. กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน เพื่อทดสอบสมมติฐานของการศึกษา ซึ่งปรากฏผลดังนี้

4.1 เพศกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายกับเพศหญิง มีความแตกต่างกันในกระบวนการด้านร่วมคิด ด้านร่วมตัดสินใจ และด้านร่วมติดตามและประเมินผล ส่วนด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ ไม่พบความแตกต่าง จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.2 อายุกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุไม่เกิน 39 ปี , อายุ 40-60 ปี และอายุ 61 ปีขึ้นไป ไม่มีความแตกต่างกันในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.3 ระดับการศึกษากับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า,ระดับมัธยมศึกษาหรือปวช., ระดับอนุปริญญา และระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีความแตกต่างกันในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.4 รายได้กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท , รายได้ 5,000-10,000 บาท และ รายได้ 10,001 บาทขึ้นไป มีความแตกต่างกันในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.5 ขนาดของครอบครัวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดของครอบครัวไม่เกิน 4 คน , ขนาดของครอบครัว 5-6 คน และขนาดของครอบครัว 11 คนขึ้นไป มีความแตกต่างกันในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่เกิน 5 ปี , ระยะเวลา 6-10 ปี และระยะเวลา 11 ปีขึ้นไป มีความแตกต่างกันในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.7 การเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นกับไม่ดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นหรือไม่เคยดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นมีความแตกต่างกันในกระบวนการด้านร่วมคิด และร่วมตัดสินใจ ส่วนด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ และด้านร่วมติดตามและประเมินผลไม่พบความแตกต่าง จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.8 ทักษะที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต.กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีทักษะเชิงลบ , ทักษะปานกลาง และทักษะเชิงบวก มีความแตกต่างกันในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มพูนบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน

5.1 ปัญหา และอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านร่วมคิด

สภาพปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมด้านร่วมคิดที่สำคัญที่สุด คือ การที่พวกเขาไม่มีโอกาสได้ร่วมแสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 30.98 รองลงมาคือปัญหาการประสานงานโดยการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเป็นอย่างไรไม่ถึง และ ความคิดเห็นหลากหลายและขัดแย้งกัน คิดเป็นร้อยละ 14.79 และ 14.08 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ทาง อบต. ไม่ได้ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านของตนเอง

5.2 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านร่วมคิด

ข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมด้านร่วมคิดที่สำคัญที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ อบต. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 20.42 รองลงมาคือ ประชาชนต้องร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการแสดงความคิดเห็น และ อบต. จะต้องนัดประชุมภายในหมู่บ้าน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 16.20 และ 14.08

ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

5.3 ปัญหา และอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านร่วมตัดสินใจ

สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านร่วมตัดสินใจที่สำคัญที่สุด คือ ประชาชนไม่มีโอกาสในการเข้าร่วมตัดสินใจในการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 23.24 รองลงมาคือ ปัญหาการประชุมส่วนใหญ่ใช้วิธีการพวงมาลาออกไป และ ปัญหาผู้นำท้องถิ่นไม่ได้เชิญลูกบ้านให้ร่วมประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลต่างๆที่ต้องร่วมมือกันตัดสินใจ คิดเป็นร้อยละ 20.42 และ 18.31 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของ อบต.ในการพัฒนาท้องถิ่นยังบกพร่องอยู่

5.4 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านร่วมตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะด้านร่วมตัดสินใจที่สำคัญที่สุด คือ ทาง อบต. ควรจัดให้มีการประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 31.69 รองลงมาคือ การตัดสินใจ ไม่ควรใช้วิธีการแบบพวงมาลาออกไป และต้องมีการชี้แจง หรืออบรมให้ประชาชนได้ทราบถึงการมีประชาธิปไตย คิดเป็นร้อยละ 20.42 และ 10.56 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการประชาสัมพันธ์ชี้แจงข้อมูลต่างๆ เป็นประเด็นสำคัญต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

5.5 ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ

สภาพปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการที่สำคัญที่สุด คือ ขาดการประชุมชี้แจงให้สมาชิกในชุมชนได้รับทราบข้อมูลก่อนการปฏิบัติโครงการพัฒนาตำบล คิดเป็นร้อยละ 28.17 รองลงมาคือ ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามโครงการ และการปฏิบัติงานตามโครงการไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางเอาไว้ คิดเป็นร้อยละ 18.31 และ 11.27 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าเมื่อขาดข้อมูลข่าวสารต่างๆประชาชนไม่สามารถจะเข้าใจถึงเป้าหมายที่แท้จริงของการดำเนินโครงการ

5.6 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ

ข้อเสนอแนะด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการที่สำคัญที่สุด คือ ทาง อบต. ต้องประสานงานขอความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 33.10 รองลงมาคือ ต้องจัดประชุมชี้แจงข่าวสารอย่างต่อเนื่อง และทุกโครงการต้องเกิดจากแนวคิดของประชาชนในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 16.90 และ 14.79 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับ

กับความร่วมมือของทั้งฝ่าย อบต. และประชาชนในชุมชน

5.7 ปัญหา และอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านร่วมติดตามและประเมินผล

สภาพปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมด้านร่วมติดตามและประเมินผลที่สำคัญที่สุด คือ ปัญหาการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบการดำเนินงานต่างๆที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 30.28 รองลงมาคือ ปัญหาผู้นำไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และปัญหาบุคลากรภายในขาดความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 16.20 และ 9.86 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าในการติดตามและการประเมินผลการดำเนินงานมักขาดบุคคลที่จะรับผิดชอบโดยตรงในเรื่องนั้นๆ

5.8 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านร่วมติดตามและประเมินผล

ข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมด้านร่วมติดตามและประเมินผลที่สำคัญที่สุด คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบข่าวสารการดำเนินโครงการต่างๆที่ผ่านมา โดยการตีพิมพ์หรือชี้แจงผลงานตามวันและเวลาที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 26.76 รองลงมาคือประชาชนควรให้ความร่วมมือ สนใจและกล้าเข้าร่วมติดตามและประเมินผล และต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แท้จริงของโครงการ คิดเป็นร้อยละ 19.72 และ 12.68 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การชี้แจงผลงานที่ประสบผลสำเร็จ เป็นแรงเสริมให้ประชาชนมีความกระตือรือร้น และสนใจที่จะเข้าร่วมมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามสมมติฐานการศึกษา ดังรายละเอียดดังนี้ คือ

1. สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "ปัจจัยระดับบุคคลด้านเพศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลของอบต. ในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน"

ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยระดับบุคคลด้านเพศไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในปัจจุบันสังคมประเพณีเปลี่ยนแปลงไป มีการยอมรับบทบาทและความสามารถของเพศหญิงว่าสามารถจะปฏิบัติหน้าที่และมีความรับผิดชอบได้ดีเท่ากับเพศชาย อีกทั้งเปิดโอกาสให้เพศหญิงได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆจากสังคมเหมือนกับเพศชาย ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วม

ในกิจกรรมหรือการประกอบอาชีพต่างๆ ทำให้ประชาชนเพศชายและเพศหญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ ทองเพชร (2538 : 132-133) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาจังหวัดที่ใช้งบประมาณตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสตูล พบว่าประชาชนในจังหวัดสตูลที่เป็นเพศชายกับเพศหญิงมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาจังหวัดที่ใช้งบประมาณตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลงานของไชย พรหมศรี (2533 : 76) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อเนื่องของสมาชิกศูนย์เยาวชนตำบล อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี พบว่าสมาชิกศูนย์เยาวชนตำบลที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อเนื่องของสมาชิกศูนย์เยาวชนตำบลไม่แตกต่างกัน แต่ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ อานาจ สุธาประดิษฐ์ (2533 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์สวัสดิการตลาดอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา พบว่าสมาชิกศูนย์สวัสดิการตลาดที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์สวัสดิการตลาดต่างกัน และขัดแย้งกับผลการศึกษาของ กรรณิกา ชมดี (2524 : 108) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ พบว่าเพศชายมีส่วนร่วมในการพัฒนามากกว่าเพศหญิง

2. สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "ปัจจัยระดับบุคคลด้านอายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลของอบต. ในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน"

ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยระดับบุคคลด้านอายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นได้ว่าประชาชนทุกคนที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ย่อมมีสำนึกและรับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมโครงการพัฒนาตำบล จึงทำให้ประชาชนที่มีอายุต่างกันเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรพินธ์ สุทธิพันธ์ (2533 : 100) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ พบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ไม่แตกต่างกัน แต่ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ สุภาณี อ่อนชื่นจิตร และคณะ (2530 : 52) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีการพัฒนาชนบทตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่าประชาชนที่มีอายุสูงมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาชนบทมากกว่าประชาชนที่มีอายุต่ำ

3. สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "ปัจจัยระดับบุคคลด้านระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลของอบต. ในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน"

ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยระดับบุคคลด้านระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่า ย่อมมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ถึงสถานการณ์ต่างๆที่กำลังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ภายในท้องถิ่น และมีความพยายามที่จะใช้ความรู้ที่ตนเองร่ำเรียนมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลแตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของ วิวัฒน์ ภูคนองศรี (2537 : 107) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ในจังหวัดปัตตานี พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ไม่แตกต่างกัน แต่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จำนง ไพโรจน์ (2533 : 21) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการสันติमितในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีส่วนร่วมต่อโครงการสันติमितแตกต่างกัน

4. สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "ปัจจัยระดับบุคคลด้านรายได้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลของอบต. ในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน"

ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยระดับบุคคลด้านรายได้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือมีรายได้สูง จะมีความพร้อมและต้องการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลของอบต. มากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำ จึงทำให้ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลแตกต่างกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาสาพีห์ เกษมทรัพย์ (2534 : 28) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนชุมชนของผู้ปกครองในเขตอำเภอบางมูลนาค จังหวัดพิจิตร พบว่าผู้ปกครองที่มีรายได้สูง มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรมพัฒนาชุมชน (2529 : 67) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การสตรีในการพัฒนาชุมชน พบว่ากลุ่มที่มีรายได้สูงจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่า กลุ่มที่มีรายได้ต่ำ แต่ขัดแย้งกับผลการวิจัยของอรพินธ์ สุทธิพันธ์ (2533 : 71) พบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ไม่แตกต่างกัน

5. สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "ปัจจัยระดับบุคคลด้านขนาดของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลของอบต. ในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน"

ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยระดับบุคคลด้านขนาดของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นเพราะว่าครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกมาก จะมีความพร้อมที่จะสนับสนุนทั้งกำลังกาย กำลังเงิน และวัสดุอุปกรณ์ อีกทั้งความสัมพันธ์กันภายในครอบครัวเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดความร่วมมือแรงร่วมใจกันด้วยความสมัครใจที่จะเข้าร่วมดำเนินโครงการมากกว่าครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกน้อย จึงทำให้ประชาชนที่มีขนาดของครอบครัวต่างกันมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลแตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของ ศุภฤกษ์ โจรนธรรม (2532 : 94-101) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามโครงการสาธารณสุข : ศึกษาเฉพาะหมู่บ้านสาธารณสุขมูลฐานที่เด่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง พบว่าประชาชนที่มีครอบครัวขนาดใหญ่และขนาดเล็ก มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านไม่แตกต่างกัน แต่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาสาพิห์ เกษมทรัพย์ (2524 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนชุมชนของผู้ปกครองในเขตอำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร พบว่าผู้ปกครองที่มีบุตรมากมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนชุมชนมากกว่าผู้ปกครองที่มีบุตรน้อย

6. สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "ปัจจัยด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลของอบต. ในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน"

ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และมีพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำมาหากิน จึงทำให้ประชาชนเป็นจำนวนมากตั้งรกรากอยู่เป็นการถาวร และเมื่ออาศัยอยู่ในท้องถิ่นเป็นเวลานาน จึงเกิดความรักท้องถิ่นและมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันภายในชุมชน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ จึงเป็นไปอย่างราบรื่น จึงทำให้ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกันมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลแตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของ จักรพงษ์ ทองเพชร (2538 : 135) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาจังหวัดที่ใช้งบประมาณตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสตูล พบว่าประชาชนในจังหวัดสตูลที่มีความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่างกัน มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาจังหวัดที่ใช้งบประมาณตามข้อเสนอของ ส.ส. ไม่แตกต่างกัน

7. สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลของอบต. ในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน"

ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยด้านการเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่น ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะประชาชนที่ไม่เคยได้รับการคัดเลือกหรือแต่งตั้งให้เป็นผู้นำท้องถิ่น แต่มีจิตสำนึกและความกระตือรือร้นในการหาโอกาสเข้าร่วมประชุม อบรม หรือสัมมนาต่างๆ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนทั่วไปมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชนได้เช่นกัน จึงทำให้ประชาชนที่ไม่เป็นผู้นำหรือไม่เคยเป็นผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลไม่แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของแนว โสทธิพันธ์ (2534 : 89) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา พบว่าประชาชนในชนบทในพื้นที่จังหวัดสงขลาที่เคยเป็นผู้นำท้องถิ่นกับการไม่เคยเป็นผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน

8. สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "ปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต. มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลของอบต. ในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน"

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต. มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะว่าประชาชนที่มีทัศนคติในทางบวกต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะตระหนักถึงความสำคัญของการมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาและช่วยเหลือท้องถิ่นอย่างไรบ้าง ซึ่งแตกต่างจากประชาชนที่มีความรู้สึกในทางลบต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากบุคคลเหล่านี้จะมีคติต่อองค์กรว่าไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนของคนภายในท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็วและตรงกับความต้องการของประชาชน เมื่อมองในแง่ของทัศนคติที่มีต่อองค์กรและบุคคลในองค์กร พบว่าประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร เนื่องจากองค์กรสามารถช่วยให้สภาพความเป็นอยู่ของคนภายในท้องถิ่นดีขึ้นด้วยการวางแผนจัดทำโครงการต่างๆที่เป็นประโยชน์กับชุมชน แต่ประชาชนกลับมีทัศนคติในทางลบกับบุคคลภายในองค์กร โดยพิจารณาจากการดำเนินงานต่างๆที่ผ่านมา จะเห็นได้ถึงความไม่โปร่งใสในการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กร มีการแสวงหาผลประโยชน์จากการทำงานมากกว่าแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น ดังนั้นทางองค์กรควรปลูกฝังจิตสำนึกและความรับผิดชอบให้กับบุคคลภายในองค์กรเกิดความรักและร่วมมือกันทำงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้

ประชาชนที่มีทัศนคติต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต. มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลแตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของ กฤษดา พงษ์สามารถ (2543 : 186) ศึกษาเรื่องความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของทหารต่อการปกครองท้องถิ่น ศึกษากรณีข้าราชการทหารในค่ายเทพสตรีศรีสุนทร ตำบลกะปาง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าทัศนคติไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของทหารต่อการปกครองท้องถิ่น ซึ่งผู้ที่มีทัศนคติในทางบวกต่อการปกครองท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมาก ในทางกลับกันผู้ที่มีทัศนคติในทางลบ อาจจะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากก็ได้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาในครั้งนี้ ผลปรากฏว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการตามโครงการ และด้านร่วมติดตามและประเมินผล มีปัญหาต่างๆ มากมาย ดังนั้นเพื่อให้การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1 ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดตั้งแต่ด้านร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการตามโครงการ และร่วมติดตามและประเมินผลในโครงการพัฒนาตำบล โดยจัดการประชุมประชาคมหมู่บ้านและประชาคมตำบลสม่ำเสมอ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทัศนคติซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็นการฝึกให้ประชาชนได้เรียนรู้ถึงการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

1.2 ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หลักการ และขั้นตอนในการดำเนินโครงการพัฒนาตำบลให้ละเอียดที่สุด เพราะเมื่อประชาชนเข้าใจก็สามารถดำเนินโครงการได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

1.3 ควรมีการประสานงานร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาให้โครงการต่างๆที่กำลังดำเนินการอยู่สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางเอาไว้

1.4 ก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการใดๆในท้องถิ่นควรจะขอคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ ซึ่งได้รับการเลือกจากคนภายในองค์กรนั้น เพื่อทำการวิเคราะห์โครงการอย่างละเอียดรอบคอบคุ้มประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการและเป็นไปได้

1.5 ต้องสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน โดยการชี้แจงและอธิบายให้ประชาชนทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

1.6 เมื่อถึงเวลาปฏิบัติงานตามโครงการ ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำเอาความคิดเห็นที่ประชาชนได้แสดงออกมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจด้วย ไม่ควรยึดเอาแต่ความคิดเห็นของพรรคพวกตนเองเป็นหลัก

1.7 ก่อนการตัดสินใจทุกครั้งจะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับมา

1.8 ควรจัดตั้งคณะเจ้าหน้าที่เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบทั้งก่อนดำเนินการ ขณะดำเนินการ และหลังการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาตำบล ขององค์การบริหารส่วนตำบล

1.9 เมื่อสิ้นสุดโครงการ ควรมีการประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานโดยการจัดพิมพ์เอกสาร สรุปผลการดำเนินการตามโครงการทุกโครงการเพื่อเสนอต่อรัฐบาล ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและตรวจสอบการดำเนินงานได้

2 ข้อเสนอแนะสำหรับประชาชน

2.1 ควรร่วมมือร่วมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในท้องถิ่นเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางเอาไว้

2.2 ควรแสวงหาโอกาสในการรับฟังข้อมูลข่าวสารต่างๆอย่างสม่ำเสมอ

2.3 ควรแสวงหาโอกาสและวิธีการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตามโอกาสและวาระต่างๆ ตลอดจนหาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองตามความเหมาะสม

2.4 ควรติดตามผลการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้ทราบผลการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และร่วมมือในการปฏิบัติงานพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1 ควรมีการวิจัยในพื้นที่อื่นให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เช่น ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระดับภาคหรือประเทศ เพื่อทราบปัญหา อุปสรรคและการมีส่วนร่วมให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น

2 ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อจะได้ข้อมูล ตัวแปร และผลการวิจัยที่มีความชัดเจนมากขึ้น แล้วนำผลการวิจัยดังกล่าวไปพัฒนาเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณต่อไป

3 ในการวิจัยเชิงปริมาณควรกำหนดตัวแปรต่างๆให้ครอบคลุมมากขึ้น เช่น ตัวแปรที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ